ជីវប្រវត្តិសង្ខេប
នៃទស្សនវិទូ
ក្រិកដ៏ល្បីល្បាញជាងគេ
ក្នុងបុរាណកាល

ដោយ **FÉNELON**

ប្រែសម្រួលដោយ

សុទ្ធ~ប៉ូលិន

ការផ្សាយរបស់សារពត៌មាន «អង្គរបូរី»

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង

គ.ស. ២០០៤ ★ ព.ស. ២៥៤៨

វាចាអ្នកផ្សាយ

ក្រោយសម័យអន្តរកប្បរបស់ខ្មែរក្រហម សៀវភៅនិងឯកសារជាច្រើនបានត្រូវបាត់បង់ ឬបានត្រូវគេបំផ្លាញចោល ដែលបណ្ដាលឲ្យមានការលំបាកលំបិនយ៉ាងខ្លាំងក្លាដល់ការសិក្សារៀនសូត្រ នៃសិក្ខាកាមជនខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ។

ដើម្បីជាវិភាគទាន ដល់ចំណេះដឹងក្នុងផ្នែកសិក្សា «ទស្សនវិជ្ជា» សារពត៌មានអង្គរបូរីមានសេចក្ដីរីករាយលើកយកសៀវភៅដ៏មានចំណាស់មួយ ចងក្រងឡើងដោយលោក **FÉNELON** អ្នកនិពន្ធជាតិបារាំងដ៏ល្បីល្បាញម្នាក់ នៅក្នុងសតវត្សទី១៨ មកចុះផ្សាយជូនប្រិយមិត្តអ្នកអានជាលំដាប់លំដោយ ។

លោក **FÉNELON**

លោកសុទ្ធ-ប៉ូលិន បានចំណាញពេលវេលាមានតម្លៃរបស់លោក ធ្វើការបកប្រែសៀវភៅដ៏កម្ររកបានមួយនេះ ដើម្បីទុកជាឯកសារសំរាប់ប្រចាំបណ្ណាល័យរបស់លោកអ្នក និងដើម្បីទុកធ្វើការស្រាវជ្រាវ សំរាប់យល់ដឹងអំពីជីវិតនៃទស្សនវិទូក្រិកទាំងអស់នោះ ព្រមទាំងការឈ្វេងយល់របស់ពួកគេ ដែលបានធ្វើឲ្យសង្គមមនុស្សយើងនេះត្រូវប្រែប្រួល បត់បែន ឬរត់បុកទង្គិចទៅតាមនោះ ។

តាងនាមលោកសុទ្ធ-ប៉ូលិន ខ្ញុំបាទសូមលើកវណ្ណកម្មនេះ ជូនដល់អ្នកស្នេហាអក្សរសិល្ប៍ទាំងអស់ ជាពិសេសអ្នកស្រឡាញ់ចូលចិត្តខាងផ្នែកទស្សនវិជ្ជា នូវភាតរភាពយ៉ាងជ្រាលជ្រៅជាទីបំផុត ។

លី~ឡៀប
ចាងហ្វាងការផ្សាយនៃសារពត៌មាន«អង្គរបូរី»
ថ្ងៃទី១ សីហា ២០០៤

ជីវិតរបស់អាណាការស៊ី
ANARCHARSIS

គាត់បានចូលមករស់នៅក្រុងអាតែ្តន នៅក្នុងសម័យអូឡាំព្យ៉ាដទី៤៧, ហើយត្រូវបានគេសម្លាប់នៅពេលបន្តិចក្រោយមក បន្ទាប់ពីគាត់បានវិលត្រឡប់ទៅស្រុករបស់គាត់វិញ ៖ ត្រង់នេះហើយដែលគេអាចសន្និដ្ឋានបានថា គាត់បានកើតមកក្នុងសម័យទស្សនវិទូផ្សេងៗ ដែលបានរៀបរាប់រួចមកហើយ ។

*　　　*

*

អាណាការស៊ី, ជនជាតិស៊ីត (Scythe) មានគោរម្យងាររដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ។ គាត់ត្រូវជាប្អូនរបស់អាណាគីដា, រាជានៅប្រទេសស៊ីធី ហើយត្រូវជាកូនរបស់ង៉ូរស់ ហើយនិងស្រីជាតិក្រិកម្នាក់ ៖ គឺហេតុដូច្នេះហើយ ទើបគាត់មានមធ្យោបាយអាចរៀនចេះភាសាដល់ពីរ។ គាត់មានបញ្ញាស្មារតីវាងវៃហើយមានសំនួនហោវាវប្លែកគេថែមទៀតផង ។ គាត់មានសេចក្តីក្លាហានមោះមុត ប្រកបដោយកិរិយានឹងនរនៅគ្រប់រឿងអ្វីៗទាំងអស់ដែលគាត់សំរេចធ្វើ ។ នៅគ្រប់ពេលទាំងអស់ គាត់ស្លៀកពាក់ដោយរុំខ្លួននឹងសំពត់ពីរជាន់ ហើយរស់នៅដោយសារតែផឹកទឹកដោះគោ និងបរិភោគប្រហុកម៉ាស់តែប៉ុណ្ណោះ ។ សុន្ទរកថារបស់គាត់តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមបែបផែនជាឃ្លោងឃ្លាខ្លីៗ ប្រជ្រៀតចូលគ្នា ហើយមានលក្ខណៈប្រញាប់ប្រញាល់ផង ។ ហើយដោយបុរសម្នាក់នេះ គ្មានការរាថយក្នុងរឿងអ្វីៗទាំងអស់ គាត់តែងតែបានសំរេចគោលដៅ ក្នុងកិច្ចការដែលគាត់បានជ្រៀតជ្រែកចូលធ្វើជានិច្ច ។ របៀបបែបបទដែលគាត់និយាយស្តី ពោរពេញដោយសេចក្តីមានៈនិងប្រកបដោយអត្ថន័យផងដែរ បានក្លាយទៅជាចង្កោមសុភាសិតរួចទៅហើយ ។ កាលណាមានជនណាម្នាក់ខំយកតម្រាប់តាមគាត់ នោះត្រូវគេចាត់ទុកថា « ខំថ្លែងសុន្ទរកថាតាមនាយស៊ីត » ។

អាណាការស៊ីបានចាកចេញពីប្រទេសស៊ីធី ដើម្បីមករស់នៅក្រុងអាតែ្តន ។ នៅពេលមកដល់ភ្លាមកាលណា គាត់បានទៅគោះទ្វាររបស់សូឡុង, ហើយក៏បានប្រាប់អ្នកដែលរត់មកបើកទ្វារឲ្យគាត់ថា គាត់មកទីនោះដោយចេតនា ពីព្រោះគាត់មា

នប៉ងប្រាថ្នាចង់ជួបសូឡុង និងរស់សំណាក់នៅផ្ទះគាត់អស់មួយរយៈពេល ។

សូឡុងក៏បានតបឆ្លើយដោយសំដីដូច្នេះថា គេមានសិទ្ធិដើរតួជាភ្ញៀវ តែនៅក្នុងប្រទេសផ្ទាល់របស់ខ្លួនឯង, ហើយនៅត្រង់កន្លែងណាដែលខ្លួនមានទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកដទៃតែប៉ុណ្ណោះ ។ ពេលនោះ អាណាការស៊ីក៏ដើរចូលទៅ ៖ « យីអើ ! គាត់ពោលទៅកាន់សូឡុង, បើឯងកំពុងនៅក្នុងស្រុករបស់ខ្លួនស្រាប់, ហើយនៅក្នុងផ្ទះរបស់ខ្លួនទៀតផង... គឺឯងនេះហើយដែលត្រូវជ្រើសរើសភ្ញៀវរបស់ខ្លួនឯង... ដូច្នេះចូរឯងចាប់ផ្ដើមចងមិត្តភាពរវាងយើងទាំងពីរនាក់ទៅប្រសើរជាង » ។ សូឡុងមានការភ័ន្តភាំងនឹងការឆ្លើយតបដ៏រហ័សរហួនបែបនេះ ក៏បានសុខចិត្តទទួលអាណាការស៊ីជាភ្ញៀវ ហើយក៏បានកសាងមិត្តភាពជាមួយគាត់នេះយ៉ាងជិតស្និទ្ធមែនទែន ដែលមានដំណើររហូតពេញមួយជីវិតរបស់អ្នកទាំងពីរតែម្ដង ។

អាណាការស៊ីមានចំណូលចិត្តផ្នែកខាងកំណាព្យកាព្យឃ្លោងពេកណាស់ ។ គាត់បានសរសេរអំពីច្បាប់ក្បួនជាកំណាព្យជាភាសាស៊ីត ជាមួយក្បួនធ្វើសឹកសង្គ្រាមផង ។ គាត់បានពោលថា ផ្លែទំពាំងបាយជូរតែងតែផ្ដល់នូវផលផ្លែបីយ៉ាង ៖ សេចក្ដីត្រេកសប្បាយ, ភាពស្រវឹងអួរទីទួរ ហើយនិងសេចក្ដីសោកស្ដាយជាក្រោយ ។

គាត់មានសេចក្ដីងឿងឆ្ងល់ពេកណាស់ ដែលថានៅគ្រប់ទីកន្លែងសភាសាធារណៈ ដែលគេរៀបចំធ្វើឡើងនៅទីក្រុងអាតែ្រន គឺច្រើនតែពួកអ្នកប្រាជ្ញដែលមានភារៈបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅធ្វើការបកស្រាយ ហើយច្រើនតែពួកមនុស្សឆ្កួត ដែលជាអ្នកមានភារៈខាងសំរេច ។ ម៉្យាងវិញទៀត គាត់មិនបានយល់ផងសោះថា ហេតុអ្វីបានជាអ្នកផងនាំគ្នាដាក់ទោសពិន័យចំពោះមនុស្សដែលជេរប្រមាថគ្នា ហើយបែរជាផ្ដល់រង្វាន់ដល់ពួកកីឡាករនិងពួកអ្នកលេង ដែលឡើងវាយប្រតប់គ្នា រហូតដល់កើតរបួសធ្ងន់ធ្ងរទាំងសង្ខាងទៅវិញ ។

គាត់រឹតតែឆ្ងល់ទៅទៀត ដែលពួកជនជាតិក្រិក នៅពេលណាដែលចាប់ផ្ដើមបរិភោគអាហារ តែងតែក្រេបស្រាក្នុងកែវតូចៗ, ក៏ប៉ុន្តែគេតែងលើកអកផឹកតប្រណីក្នុងកែវធំៗ នៅពេលណាដែលគេចាប់ផ្ដើមមានលក្ខណៈស្រវឹង ។ គាត់មិនដែលអាចទ្រាំទ្របាននឹងសេរីភាពនៃពួកជនជាតិក្រិក ដែលនាំគ្នាស៊ីផឹកតតា្រប្រណីនៅក្នុងឱកាសជប់លៀងម្ដងៗ ។

ថ្ងៃមួយ គេបានសួរគាត់ថា តើមានមធ្យោបាយអ្វីទៅដើម្បីកែប្រែចិត្តមនុស្សម្នាក់ឲ្យបោះបង់ស្រាចោលមួយជីវិត ។ គ្មានវិធីអ្វីប្រសើរជាង, គាត់ពោលតប, ការទៅយកមនុស្សប្រមឹកម្នាក់ យកមកដាក់នៅពីមុខគេនោះទេ, ដូច្នេះទៅ សាមីខ្លួនមានឱកាសពិចារណារឿងស្រវឹងបានមួយសប្បាយ ។

មានម្ដងគេសួរគាត់ថា តើមានគ្រឿងភ្លេងអ្វីខ្លះទៅនៅស្រុកស៊ីធី ។ គាត់បានឆ្លើ

យតបវិញថា នៅទីនោះវាគ្មានទាំងដើមទំពាំងបាយជូរផង ។

គាត់បានអះអាងបញ្ជាក់ថា ប្រេងដែលពួកកីឡាករយកទៅលាបខ្លួនមុនពេលប្រយុទ្ធ គឺជាការរៀបចំជំរុញមនុស្សឲ្យមានលក្ខណៈជាឆ្កែឆ្កួត ។

ថ្ងៃមួយ បន្ទាប់ពីបានគិតពិចារណា អំពីកំរាស់ក្តារក្រាលនៃនាវាមួយ គាត់ក៏បានឧទានឡើងខ្លាំងៗ ៖ «អនិច្ចា ! អ្នកធ្វើដំណើរតាមសមុទ្រ ឋិតនៅចម្ងាយតែ៤ម្រាមប៉ុណ្ណោះពីសេចក្តីស្លាប់ » ។

គេបានសួរគាត់ថា តើនាវាអ្វីទៅដែលមានការច្បាស់លាស់ជាងគេ ៖ – គឺ, គាត់ឆ្លើយតប, នាវាដែលបានចូលដល់ក្នុងផែរួចស្រេចហើយ ។

គាត់បានពោលជាញឹកញាប់ថា មនុស្សយើងម្នាក់ៗត្រូវចេះធ្វើជាម្ចាស់ការ នៃអណ្តាតនិងក្រពះរបស់ខ្លួនឯង ។

គាត់មានទម្លាប់ នៅពេលចូលនិន្ទ្រា ដាក់ដៃមួយពីលើមាត់របស់ខ្លួនឯង ដើម្បីបង្ហាញឲ្យឃើញថា គាត់គ្មានរឿងអ្វីដែលគួរប្រយ័ត្នប្រយែងឲ្យលើសពីរឿងអណ្តាតរបស់គាត់នោះឡើយ ។

អ្នកស្រុកអាត្ថែនម្នាក់បានស្តីបន្ទោសឲ្យគាត់នៅវេលាថ្ងៃមួយថា គាត់ជាជនជាតិស៊ីត ៖ –ប្រទេសរបស់អញបណ្តាលឲ្យខ្លួនអញខូចកិត្តិយសក៏ពិតមែន, គាត់ឆ្លើយតប, ប៉ុន្តែឯងនេះវិញ ឯងកំពុងបន្ថោកបន្ទាបប្រទេសរបស់ខ្លួនឯងហើយ ។

គេបានសួរគាត់ថា តើមនុស្សយើងម្នាក់ៗ មានអ្វីដ៏ល្អប្រសើរជាងគេទាំងអស់នៅក្នុងខ្លួន ហើយតើមានអ្វីដែលអាក្រក់កំណាចជាងគេទាំងអស់ផងដែរ ។ គឺអ–ណ្តាត, គាត់ពោលតប ។

–ការមានមិត្តភក្តិតែម្នាក់គត់, គាត់ពោល, ឲ្យតែជាមិត្តភក្តិពិតប្រាកដ ជាការប្រ–សើរឆ្ងាយជាជាងមានមិត្តភឿនមួយចំភ្លូស ដែលចាំតែបត់ក្បាលដើរចេញនៅពេលដែលរាសីអ្នកធ្លាក់ចុះ ។

នៅពេលដែលគេសួរគាត់ថា តើមានមនុស្សរស់ច្រើនជាងមនុស្សស្លាប់ឬទេ ?
– ពួកអ្នកដែលនៅតាមសមុទ្រ, គាត់ឆ្លើយតប, តើគួរចាត់ទុកជាជំពូកមនុស្សយ៉ាងណាដែរ ? ។

គាត់បាននិយាយថា ទីផ្សារជាកន្លែងដែលមនុស្សបានបង្កើតឡើងសំរាប់បោកបញ្ឆោតគ្នាទៅវិញទៅមក ។

ថ្ងៃមួយនៅពេលដែលគាត់ដើរតាមផ្លូវ មានយុវជនភ្លីភ្លើម្នាក់ បានបញ្ចេញអាកប្បកិរិយាប្រមាថចំពោះរូបគាត់ ។ អាណាការស៊ីសម្លឹងមើលមុខក្មេងនោះចំ ហើយពោលរបៀបព្រងើយថា ៖

– ណែអ្នកអន្ទិត បើឯងមិនអាចទទួលទានស្រាតាំងពីក្មេងទៅហើយ ឯងនឹង

មានឱកាសផឹកស្រាគ្រប់ពេលវេលា នៅពេលឯងក្លាយទៅជាមនុស្សចាស់ជរា ។

គាត់បានប្រៀបធៀបយ៉ាងធម្មតាជាទីបំផុតថា ច្បាប់ក្រមមានលក្ខណៈដូចតែសំបុកពីងពាងដូច្នោះ, ម្ល៉ោះហើយគាត់ក៏បានសើចចំអកឲ្យសូឡុង ដែលខំប្រឹងស្ប៉ង់តុបតែងសេចក្ដី៩-១០ឃ្លា ដើម្បីឃាត់ឃាំងរាំងរាតណ្ហារបស់មនុស្សទាំងឡាយ ។

គឺគាត់នេះហើយដែលបានរកឃើញវិធីធ្វើឆ្នាំងដី ដោយសារការប្រើកង់រទេះមួយ ។

ថ្ងៃមួយ អាណាការស៊ីបានទៅស្ទើរសួរព្រឹទ្ធាចារ្យម្នាក់នៅវិហារអាប៉ូឡុង ដើម្បីគ្រាន់តែចង់ដឹងថា តើមាននរណាដែលមានបញ្ញាជាងរូបគាត់ឬទេ ៖ « ប្រាកដហើយ, នេះជាចម្លើយរបស់ហោរា, គឺជាមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះ មីសុងដឺស្ទែន ។ អាណាការស៊ីក៏មានការភ្ញាក់ស្រឡាំងកាំង ពីព្រោះមិនដែលឮឈ្មោះអំពីមនុស្សម្នាក់នេះសោះ ។ គាត់ក៏បានស្វែងស្វែងតាមទៅរកជនចម្លែក រហូតដល់ក្នុងភូមិមួយដែលបុរសនេះបានលាក់ខ្លួន ។ គាត់ក៏បានដើរទៅរកឃើញជនឯកោអនាថា ដែលកំពុងតែប៉ះពាវនង្គ័លរបស់ខ្លួន ។

– ឱមីសុង ! គាត់ឧទានឡើង, ពេលនេះពុំមែនជាពេលដែលត្រូវភ្ជួរដីនោះទេ !

– ផ្ទុយទៅវិញ, មីសុងឆ្លើយ, គឺពេលនេះហើយ ដែលគេត្រូវជួសជុលនង្គ័លរបស់ខ្លួន... ដោយហេតុថា វាមានកន្លែងមួយបាក់បែកត្រូវដោះស្រាយ ។

ជនដែលឈ្មោះមីសុងនេះ បានត្រូវបួតុងរាប់ចូលក្នុងចំណោមអ្នកប្រាជ្ញ ។ គាត់បានដកខ្លួនថយមករស់នៅតែម្នាក់ឯងត្រមង់ត្រមោច នៅទីកន្លែងមួយដែលគាត់គ្មានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជនណាទាំងអស់... គឺដោយហេតុថា មកពីគាត់ស្អប់មនុស្សគ្រប់រូប គ្មានសល់នរណាម្នាក់ទេ ។ គេបានឃើញគាត់ក្នុងសម័យថ្ងៃមួយ នៅកន្លែងគៀនកោះដាច់ស្រយាល ដែលកំពុងតែសើចម្នាក់ឯងយ៉ាងពេញទំហឹង ។ មនុស្សម្នាក់បានចូលទៅក្បែរគាត់ហើយសួរគាត់ថា ម្ដេចបានជាគាត់សើចខ្លាំងម្ល៉េះ, បើគ្មាននរណាម្នាក់នៅជាមួយគាត់ផង ។ បុរសនោះឆ្លើយថា ព្រោះតែរឿងហ្នឹងហើយបានជាធ្វើឲ្យគាត់របូតសំណើចទប់មិនបាន ។

❑ ❑

❑

ជីវិតរបស់អាណាសាកូរ៉ា
ANAXAGORAS

កើតនៅជំនាន់អូឡាំព្យាដទី៧០, ស្លាប់ទៅវិញនៅជំនាន់អូឡាំព្យាដទី៨៨ ក្នុងជន្មាយុ៧២ឆ្នាំ ។

*   *
*

អាណាសាកូរ៉ា ជាកូនប្រុសរបស់អេយេស៊ីប៊ុល បានទទួលចំណេះដឹងខាងផ្នែករូបសាស្ត្រដ៏ទូលំទូលាយវែងឆ្ងាយ លើសពីទស្សនវិទូនានាដែលបានកើតមុនជំនាន់គាត់ ។ គាត់មានកំណើតនៅក្លាសូម៉ែន ដែលជាទីក្រុងមួយនៅយ៉ូនី នៅក្នុងគ្រួសារមួយដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ទាំងដោយពូជពង្សវង្សត្រកូលផង និងទាំងដោយទ្រព្យសម្បត្តិដ៏ស្តុកស្តម្ភដែលក្រុមគ្រួសារនេះមានផង ។ គាត់បានរីកចំរើននៅក្នុងបញ្ញានិងចំណេះដឹង នៅក្នុងអូឡាំព្យាដទី៧៦ ។

គាត់ជាសាវ័ករបស់អាណាក់ស៊ីម៉ែន... ចំណែកអាណាក់ស៊ីម៉ែនជាសាវ័ករបស់អាណាក់ស៊ីម៉ង់ឌើរ ។ ជនក្រោយនេះជាសិស្សរបស់ត្ថាលែស ដែលពួកជនជាតិក្រិកទូទៅបានចាត់ទុកថា ជាអ្នកប្រាជ្ញទី១របស់ជាតិគេ ។ អាណាសាកូរ៉ាមានចំណូលចិត្តខាងផ្នែកទស្សនវិជ្ជាខ្លាំងពេកទៅ រហូតដល់គាត់បានលះបង់ចោលនូវកិច្ចការផ្សេងៗនៅក្នុងរដ្ឋកិច្ច នៅក្នុងឯកជនកិច្ច ដើម្បីជីកគាស់កកាយតែអំពីមុខវិជ្ជានេះតែមួយ ។ ឪពុកម្តាយរបស់គាត់បានព្រមានចំពោះរូបគាត់ថា ការមិនខ្វល់ខ្វាយអើពើដំណើរដូច្នេះនឹងបណ្តាលឲ្យទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់ រលាយរលត់ហិនហោចអស់ជាពុំខាន ៖ ការប្រៀនប្រដៅបែបនេះ ពុំមានឥទ្ធិពលអ្វីបន្តិចបន្តួចទៅលើចិត្តថ្លើមរបស់គាត់ទាល់តែសោះ ។ គាត់បានដកខ្លួនថយចេញពីស្រុកកំណើតរបស់គាត់ ហើយគិតខ្វល់ខ្វាយស្វែងរកតែការពិតប៉ុណ្ណោះ ។ ជនម្នាក់បានស្តីបន្ទោសដល់គាត់ថា គាត់នេះមិនបានរវីរវល់អើពើនឹងប្រទេសជាតិកំណើតរបស់គាត់សោះ ។ គាត់បានឆ្លើយតបដោយចង្អុលទៅជើងមេឃ ៖ « ផ្ទុយទៅវិញ... ខ្ញុំស្រឡាញ់ប្រទេសខ្ញុំខ្លាំងណាស់ » ។ គាត់បានសំរេចមករស់នៅក្រុងអាត្អែន ដោយផ្លាស់ទីកន្លែងសាលាដែលមានរៀបចំតាំងនៅស្រុកមីឡេត៍ តាំងពីសម័យត្ថាលែសមកម្ល៉េះ (ត្ថាលែសជាស្ថាបនិកសាលានៅមីឡេត៍) យកមករៀបចំតាំងនៅទីក្រុងអាត្អែនវិញ ។ តាំងពីអាយុ២០ឆ្នាំកាល

ណាមក គាត់បានបង្ហាត់បង្រៀនទស្សនវិជ្ជាជារៀងរហូតមក ហើយបានបន្តវិជ្ជាជីវៈនេះអស់រយៈពេល៣០ឆ្នាំ ។

ក្នុងសម័យថ្ងៃមួយ គេបាននាំសត្វចៀមមួយ ដែលមានស្នែងដុះនៅចំកណ្តាលថ្ងាស ចូលមកក្នុងគេហស្ថានរបស់ប៉េរីក្លែស ។ លោកគ្រូទាយឡមពង់ក៏បានប្រកាសភ្លាមមួយរំពេចថា ក្រុមបក្សពីរដែលបានបែងចែកទីក្រុងអាត្ទែន ច្បាស់ជានឹងបូករួមចូលគ្នាទៅជាអំណាចតែមួយវិញ ។ ក៏ប៉ុន្តែអាណាសាកូរ៉ាបានពោលថា រឿងហេតុស្នែងដុះកណ្តាលក្បាលនេះ គឺបណ្តាលមកពីខួរក្បាលវាមិនពេញលលាដ៍ដែលមានរាងទ្រវែងពងក្រពើ ម្ល៉ោះហើយផ្នែកខាងចុងក៏មានរាងស្រួច នៅចំត្រង់កន្លែងដែលមានឫសស្នែងត្រូវដុះតែម្តង ។ គាត់ក៏បានយកក្បាលចៀមមកពុះជាពីរឲ្យអ្នកផងមើល... សភាពការណ៍ក៏បានបង្ហាញឡើងដូចដែលគាត់បានពោលពិតមែន ។ រឿងនេះបានផ្តល់កិត្តិយសចំពោះអាណាសាកូរ៉ាយ៉ាងច្រើន ។ ក៏ប៉ុន្តែលោកគ្រូឡមពង់ក៏បានទទួលកិត្តិយសដ៏ក្រាស់ក្រែលផងដែរ ដោយហេតុថាបន្តិចក្រោយមក ក្រុមបក្សនយោបាយរបស់ធុយស៊ីឌីដក៏ដួលរលំអស់ទៅ ម្ល៉ោះហើយកិច្ចការរបស់រដ្ឋទាំងប៉ុន្មាន ក៏បានធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ប៉េរីក្លែសទាំងអស់ ។

អ្នកផងបានចាត់ទុកថា អាណាសាកូរ៉ាជាជនជាតិក្រិកទី១ ដែលបានសំរាំងសំរួចសម្តុន្ទទស្សនវិជ្ជាមួយជូនដល់សាធារណជន ។ គាត់បានទទួលស្គាល់ថា ទ្រឹស្តីចំបងនៅក្នុងលោក គឺសភាពឥតព្រំដែននៃចក្រវាឡ ហើយនិងបញ្ញាញាណដែលរៀបចំវត្ថុធាតុសព្វយ៉ាង ព្រមទាំងបង្កើតឲ្យមានមនុស្សសត្វនៅលើលោកនេះ ។ គឺដោយមូលហេតុនេះហើយបានជាទស្សនវិទូនៅក្នុងសម័យនោះ ហៅគាត់ថាជា «បញ្ញាញាណ » ។ គាត់មិនបានជឿថា បញ្ញានេះបានបង្កើតវត្ថុធាតុឲ្យចេញមកពីសភាពទទេនោះឡើយ ក៏ប៉ុន្តែគាត់បានជឿថា គឺបញ្ញានេះឯងដែលបានរៀបចំឲ្យមានសណ្តាប់ធ្នាប់នៃវត្ថុសព្វយ៉ាង ។ កាលពីដើមដំបូង, គាត់ពោល, របស់សព្វសារពើបានស្ថិតនៅលាយឡំគ្នា ហើយមានសភាពជាន់ពីលើគ្នាទីណាត់ទីងណែងតែដូច្នេះរៀងរហូតមក គឺរហូតដល់ថ្ងៃមួយដែលបញ្ញាញាណបែងចែកវត្ថុទាំងនេះឲ្យដាច់ចេញពីគ្នា ព្រមទាំងបានរៀបចំឲ្យរបស់និមួយៗរស់នៅក្នុងសណ្តាប់ធ្នាប់ ដូចយើងបានឃើញសព្វថ្ងៃ ។ អូវីឌ (Ovide) បានបញ្ចេញមនោសញ្ចេតនាបែបនេះឯង យ៉ាងច្បាស់លាស់ នៅពេលដែលគាត់បានចាប់ផ្តើមលាតត្រដាងទ្រឹស្តីនៃការប្រែក្រឡាធាតុរបស់គាត់ ។ ម៉្យាងវិញទៀត អាណាសាកូរ៉ាមិនដែលបានទទួលស្គាល់អាទិទេពណាមួយក្រៅពីបញ្ញាញាណនេះទេ ដែលគាត់បានយល់ថា ជាអ្នកបានបង្កើតពិភពលោករស់នៅសព្វថ្ងៃ ។ គាត់មានការខកចិត្តជាមួយនឹងព្រះក្លែងក្លាយជាច្រើន ដែលមនុស្សជំនាន់ដើមនាំគ្នាគោរពកោតខ្លាច ។ ម្ល៉ោះហើយជនឈ្មោះលូស៊្យែងក៏បានដើរផ្សា

យរបៀបក្លែងបន្លំថា យូពីទើរ (ព្រះឥន្ទ) បានបង្កើតឲ្យមានកាំរន្ទះ បាញ់តំរង់ទៅលើអាណាសាកូរ៉ាំរួចបាត់ទៅហើយ... គឺបណ្ដាលមកពីការមើលងាយមើលថោកដែលគាត់បានសំដែងចំពោះព្រះអាទិទេពផ្សេងៗ ។

*   *

*

អាណាសាកូរ៉ាបានអះអាងថា ធម្មជាតិទាំងឡាយមិនដែលមានសភាពទទេនោះឡើយ... អ្វីៗក៏មានភាពពោរពេញ ចំណែកវត្ថុនិមួយៗ បើទោះជាមានទំហំតូចយ៉ាងណាក្តី ក៏អាចត្រូវបំបែកបានគ្មានទីបញ្ចប់ ។ សូម្បីតែសត្វសុជ... ឧបមាបើមានអ្នកជំនាញពូកែ ដើម្បីបែងចែកជើងរបស់សត្វល្អិតនេះ នោះគេនឹងអាចទាញចំណែកយកទៅបោះបាចសាចរាយប៉ាយទៅ១០០ពាន់លានមេឃឯណោះ ហើយទោះជាយ៉ាងណាក៏គេមិនអាចទាញចំណែកឲ្យបានអស់ដែរ ព្រោះវាត្រូវនៅសល់តទៅទៀ តដែលគេអាចយកមកចែកបានដោយគ្មានព្រំដែន ។

គាត់មានជំនឿថា នៅក្នុងរូបកាយនិមួយៗ, ក្នុងមនុស្សសត្វក្តី, ក្នុងវត្ថុធាតុក្តីតែងតែមានធាតុតូចៗដូចគ្នាជាគុលិកា ៖ ឧទាហរណ៍ដូចឈាមជាដើម គឺតែងតែបង្កើតឡើងដោយគ្រាប់គុលិកាតូចៗជាឈាម, ដូចជាទឹកជាដើម តែងតែបង្កើតឡើងដោ-យគ្រាប់គុលិកាតូចៗជាទឹក, ចំពោះវត្ថុធាតុផ្សេងៗ ក៏មានលំនាំសម្ពន្ធដូចគ្នាដែរ ។ របៀបចងសម្ពន្ធនៅក្នុងធម្មជាតិដូចៗគ្នានេះ ត្រូវគាត់ឲ្យឈ្មោះថា homoeomeria ។ គឺទៅតាមរបៀបនេះឯងហើយ ដែល ឡាអ៊ែរ្ស បានលាតត្រដាងអំពីទ្រឹស្តីរបស់គាត់ផងដែរ ។

អ្វីៗដែលគេអាចជំទាស់នឹងអាណាសាកូរ៉ាបាន គឺសភាពចាំបាច់ដែលរូបកាយទាំងឡាយនៅក្នុងធម្មជាតិ តែងតែត្រូវបង្កបង្កើតឡើង ដោយចំណែកប្លែកខុសគ្នាទាំងអស់... ឧបមាដូចជាឆ្អឹងសត្វកាន់តែរីកធំឡើង នៅពេលជាមួយគ្នា ដែលសត្វមិនដែលបានបរិភោគឆ្អឹងផង, ចំណែកសរសៃសត្វចេះតែរីកចំរើនផងដែរ នៅពេ-លដែលសត្វមិនដែលយកសរសៃជាអាហារផង; ចំណែកកំណាត់នៃឈាមកាន់តែរីកទំហំធំឡើងនៅពេលជាមួយគ្នា ដែលសត្វមិនដែលបានផឹកឈាមទាល់តែសោះ ។ ទស្សនវិទូរូបនេះ ក៏បានឆ្លើយតបវិញថា តាមសេចក្តីពិត វាគ្មានរូបកាយអ្វីនៅក្នុងលោកនេះ ដែលត្រូវបង្កបង្កើតឡើងដោយចំណែកដូចគ្នាទាំងអស់នោះទេ; ដូចជានៅក្នុងស្មៅជាដើម វាតែងតែមានជាតិសាច់, ជាតិឈាម, ជាតិឆ្អឹង, ជាតិសរសៃ...ពីព្រោះដោយហេតុថា សត្វរស់រានមានជីវិតដោយជាតិនេះឯង ។ ប៉ុន្តែយើងគួរគិតថារូបកាយនិមួយៗ តែងតែជញ្ជក់យករសជាតិសំខាន់ជាងគេ ដែលមានឈ្មោះនាម

នៅក្នុងរូបរបស់ខ្លួនឯង... មានជាឧទាហរណ៍របស់ខ្លះដែលគេហៅថាឈើ ឬក៏ស្មៅ ...វាទាល់តែរបស់ទាំងនោះត្រូវបង្កបង្កើតដោយចំណែកឈើ ឬចំណែកស្មៅច្រើនជាងគេបំផុត... ម្ល៉ោះហើយគ្រាប់គុលិកាជាឈើ ឬជាស្មៅត្រូវបានរៀបចំប្រមូលយ៉ាងក្រាស់ក្រែលនៅលើផ្ទៃសរពាង្គកាយរបស់គេ ។

គាត់បានយល់ថា ថ្ងៃគ្រាន់តែជាដែកក្តៅមួយដុំធំជាងជ្រោយប៉េឡូប៉ូណែស (Péloponèse) តែប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកព្រះច័ន្ទវិញ គ្រាន់តែជាដុំវត្ថុធាតុមួយដែលពន្លឺជ្រៀតចូលមិនបាន... ព្រមទាំងជាទីកន្លែងមួយដែលមនុស្សអាចរស់នៅបានដោយហេតុថានៅទីនោះ មានវាល មានភ្នំ ដូចតែនៅលើផែនដីនេះផងដែរ ។ ចំណែកពពួកផ្កាយដុះកន្ទុយវិញ គឺគ្រាន់តែជាកំរងផ្កាយផ្សេងព្រេងជាច្រើន ដែលជួបប្រទះហើយប្រមូលផ្តុំគ្នាដោយចៃដន្យ ។ ចំណែកព្រះពាយបោកបក់វិញ ត្រូវប្រែគុំឡើងដោយសារតែធាតុកំដៅថ្ងៃធ្វើឲ្យខ្យល់រីងតាំង ។ ចំណែករន្ទះវិញត្រូវបង្កបង្កើតឡើងដោយពពករត់បុកទង្គិចគ្នា... នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ផ្លេកបន្ទោរក៏លេចធ្លោឡើង ក៏ដោយសារតែដុំពពកវាឆ្កូតគ្នាផងដែរ ។ ចំណែកការរញ្ជួយផែនដីវិញ គឺវាបណ្តាលមកពីខ្យល់ថប់ដែលសម្ងំកប់នៅក្នុងរូងនៃផែនដី រីឯទឹកទន្លេនីល (ទន្លេនៅប្រ-ទេសអេយីព្ទ) ដែលវាចេះតែហៀរហូរលិចតំបន់ជិតខាង គឺគ្មានបណ្តាលអ្វីក្រៅតែពីដុំទឹកកកនៅស្រុកអេត្យូពី ដែលវារលាយទៅហើយបានបំប៉ោងប្រភពនៃទន្លេនេះឲ្យរីកធំឡើង ។

អាណាសាកូរ៉ាបានយល់ថា គឺជាកម្លាំងខ្យល់ដែលបានបង្កើតឲ្យមានចលនារបស់តារានានា ហើយនៅពេលដែលគេនិយាយផ្ទុញផ្ទាល់ឲ្យគាត់វិញថា ដំណើរទៅនិងមកនៃតារាមួយចំនួន ដែលគេអាចមើលឃើញចុងប៉ូចនៃផែនដីទាំងសង្ខាងនោះ តើវាយ៉ាងណាដែរ... គាត់ក៏បានឆ្លើយតបវិញថា រឿងទាំងអស់នេះគឺបណ្តាលមកពីសម្ពាធនៃខ្យល់ ដែលរុញទៅរុញមក, រុញក្រុមតារាឲ្យមានដំណើរទៅមកដូចដែករុស្ស៊័រ នៅពេលដែលតារាទាំងនេះរសាត់មកដល់ដំណាក់ការមួយ ។

គាត់បានអះអាងថា ផែនដីមានភាពសំប៉ែត... ហើយម្យ៉ាងទៀត ដោយដីមានទម្ងន់ធ្ងន់ជាងគេបំផុត ដីក៏កាន់កាប់ទីកន្លែង ដែលទាបជាងគេនៅក្នុងលោកនេះ ។ ចំណែកទឹកវិញដែលហូរនៅលើផ្ទៃនៃផែនដី បានត្រូវធ្វើឲ្យរីងស្ងួតដោយសារតែកំដៅថ្ងៃ ដែលផ្លាស់ប្តូរធាតុទឹកឲ្យទៅជាផ្សែង ។ ផ្សែងទឹកទាំងនេះ បានត្រូវហួតឡើងទៅលើជាអាកាស ហើយធ្លាក់មកវិញក្លាយត្រឡប់ទៅជាភ្លៀង ។

នៅពេលរាត្រី នៅពេលដែលមានធាតុអាកាសស្ងប់ស្ងាត់ល្អ គេអាចមើលឃើញរង្វង់សស្កុង ដែលគេហៅថាផ្លូវនៃទឹកដោះ ។ អ្នកប្រាជ្ញបុរាណខ្លះបានយល់ថាជាមាគ៌ាដែលព្រះអាទិទេពទាំងឡាយ តែងធ្វើដំណើរទៅជួបនឹងព្រះយូពីទើរ